

УДК 349.22:331.106(477)

СВОБОДА ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ЯК ПРИНЦИП

Герман К. Ю.,

здобувач НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України

Анотація: У статті розглядається необхідність переосмислення підходів до розуміння та нормативного закріплення принципу свободи трудового договору на основі лібертарно-юридичного підходу. Акцентовано увагу на відсутності нормативного закріплення принципу свободи трудового договору в національному законодавстві та представлені висновки щодо необхідності його правової регламентації.

Ключові слова: принцип, свобода праці, свобода договору, принцип свободи трудового договору.

Аннотация: В статье рассматривается необходимость переосмысления подходов к пониманию и нормативному закреплению принципа свободы трудового договора на основе либертарно-юридического подхода. Акцентировано внимание на отсутствии нормативного закрепления принципа свободы трудового договора в национальном законодательстве и представлены выводы о необходимости его правовой регламентации.

Ключевые слова: принцип, свобода труда, свобода договора, принцип свободы трудового договора.

Annotation: In the article considered the need to rethink approaches to understanding and statutory consolidation of the principle of freedom of the labor contract based on libertarian-legal approach. The attention to the absence of regulatory consolidation of the principle of freedom of the labor contract in the national legislation and presented its conclusions on the need for legal regulation.

Key words: the principle, freedom of labor, freedom of the contract, the principle of freedom of the labor contract.

Постановка проблеми. Принципи трудового права нерозривно пов'язані з об'єктивними законами розвитку суспільства та складають основу правового регулювання праці. Перехід до ринкової економіки та поступова зміна позитивістського праворозуміння обумовили необхідність переосмислення системи принципів, що регулюють трудові правовідносини, зокрема, постала необхідність забезпечити реалізацію принципу свободи трудового договору у відносинах між найманим працівником та роботодавцем. Разом з цим, комплексних наукових досліджень даного принципу в національній правовій доктрині не проводилося, що, з одного боку, перешкоджає повному усвідомленню його значення, змісту та формуванню ефективного механізму реалізації в трудових правовідносинах, а, з іншого боку, свідчить про необхідність його наукового дослідження.

Метою дослідження є обґрунтування пропозицій концептуального характеру щодо необхідності закріплення принципу свободи трудового договору в чинному законодавстві України з урахуванням сучасних теоретичних підходів до розуміння сутності категорій «свобода» та «принцип». Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні **завдання:** 1) визначити сутність поняття «принцип» з урахуванням різних концепцій вироблених правовою доктриною; 2) проаналізувати юридичну природу принципу свободи трудового договору; 3) сформулювати власне поняття принципу свободи трудового договору.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в сфері реалізації принципу свободи сторін трудового договору. **Предметом** дослідження є безпосередній аналіз нормативно-правових актів, судової практики та праць вчених присвячених питанням свободи праці, свободи договору та свободи трудового договору.

Ступінь наукової розробки проблеми. Окремі теоретичні й практичні аспекти принципів трудового права та принципу свободи трудового договору

висвітлюються у працях П.Д. Пилипенка, Л.Ю. Бугрова, Р.І. Кондратьєва, О.О. Гернего, В.В. Жернакова, Є.А. Лукашової, В. В. Єрьоменка, О.В. Старчук та інших.

Разом з цим, проблема принципу свободи трудового договору в умовах ринкової економіки залишається мало дослідженою та дискусійною, зокрема, не проаналізовано питання його нормативності та не запропоновано його вирішення.

Виклад основного матеріалу. Принципи формують фундамент на якому ґрунтується право, як загальнообов'язковий соціальний регулятор. Вони є самостійними елементами права, що утворюють свою певну ієрархічну систему та узагальнено відображають зміст всього права, окремих його галузей та інститутів, визначаючи способи реалізації норм і вказуючи на тенденції подальшого розвитку нормативно-правових положень.

Останнім часом відбувається переосмислення позитивістської концепції праворозуміння, що займала провідне місце в радянській правовій доктрині, та, відповідно, зростає кількість прихильників природної концепції походження права. Остання ж основоположними принципами права визнає справедливість, рівність, свободу та гуманізм, ціннісним сплавом яких є закріплення в ст. 8 Конституції України принципу верховенства права. Свобода розглядається як правова цінність суспільства, а в межах трудового права, вона знаходить свій прояв в принципі свободи трудового договору.

З метою окреслення змісту принципу свободи трудового договору, його дослідження варто почати з визначення категорії «принцип», адже аналіз юридичної літератури свідчить про наявність різних наукових підходів щодо її тлумачення, походження та нормативності.

Загалом, позиції вчених щодо визначення поняття «принцип» можна розділити на два підходи. Представники першого, заснованого на юридичному позитивізмі, під принципами права розуміють керівні засади (ідеї), які закріплені в окремих нормативно-правових актах або виводяться з них та є такими, що

характеризують зміст трудового права й напрямки його подальшого розвитку [1, с. 85]. При цьому, принципи права характеризуються загальнообов'язковістю, формальною визначеністю та правовою регламентацією. В рамках даного підходу, принципи та норми права частково або повністю ототожнюються, оскільки змішуються статті нормативно-правових актів та норми права [2, с. 19]. Ототожнення принципів і норм права в гносеологічному аспекті пов'язане з доктриною позитивного права, яка була панівною, якщо не єдиною, методологією праворозуміння у вітчизняній юридичній науці радянського періоду [3, с. 109-110]. Однак, таке ототожнення є майже запереченням правових принципів взагалі.

Представники другого підходу, заснованого на ідеї природного права, вважають, що під принципами трудового права слід розуміти керівні ідеї, відповідно до яких будуватиметься вся система галузі права, формується цілий масив правових норм, що регулюють ті чи інші суспільні відносини. Під принципами трудового права розуміють основні засади, які виражають сутність трудового права та напрямки його подальшого розвитку [4, с. 450-451]. На думку представників даного підходу, неприпустимим є ототожнення принципів права та норм права. Д. А. Паньков вказує на те, що «зміст правових норм та інститутів не може суперечити принципам» [5, с. 67]. На думку О. В. Старчук принципи і норми в структурі права повинні розглядатися як базові, структуроутворюючі і самостійні елементи. Статті нормативно-правових актів, як відомо, виступають формою права. Крім норм права, зміст права включає в себе й інші правові феномени, у тому числі принципи права, які також можуть набути нормативної форми [6, с. 46].

Крім того, у юридичній літературі зустрічаються поняття «правові принципи» та «принципи права», щодо тлумачення яких існують різні наукові концепції, які умовно можна розділити щонайменше на дві групи: 1) Відповідно до першої концепції поняття «правові принципи» та «принципи права» ототожнюються. Наприклад, С. А. Лукашова вважає, що правові принципи та принципи права є тотожними категоріями, а відмінність між ними можна провести лише умовно, оскільки будучи втіленими у системі права, правові принципи залишаються принципами правової свідомості і здійснюють вплив на функціонування усєї системи правового регулювання [7, с. 35-36]. 2) Згідно з другою концепцією дані категорії мають право існувати в межах однієї правової системи, але як різні поняття. Наприклад, О. В. Котюк зазначає, що принципи права стають правовими принципами лише у випадку їх нормативного закріплення [8, с. 30].

Р.І. Кондратьєв, взагалі вважає, що принципи, які не закріплені в нормах права, не можуть вважатися принципами права, оскільки вони є лише ідеями правосвідомості, науковими висновками [9, с. 43].

Існування зазначених наукових підходів вказує на те, що сучасні дослідження категорії «принцип», базуючись на розмежуванні права на загальносоціальне та юридичне, призвели до розрізнення понять «принцип права» та «правовий принцип» і до відсутності єдиної точки зору з приводу їх нормативності. Однак, можна

констатувати, що принципи трудового права – це певна основа, яка виникла навіть до виокремлення галузі трудового права; правові принципи трудового права – це вихідні положення галузі, які було закріплено законодавцем на нормативному рівні. Принцип свободи сторін трудового договору не знайшов свого безпосереднього закріплення в чинному законодавстві, тож, спробуємо з'ясувати наскільки важливою є його правова регламентація.

В юридичній літературі немає єдиного підходу до розуміння нормативності принципів. Вказується, що визначення нормативності принципів трудового права, яке обґрунтовували через ознаки норм права є неприйнятним [6, с. 49]. На думку одних вчених, закріплення правових принципів в законодавстві, прямо чи опосередковано, не є обов'язковим, оскільки головне, щоб правові норми ґрунтувалися на належних принципах права, і цього буде достатньо для забезпечення повноти правового регулювання [10, с. 42-44]. Згідно з іншою точкою зору, для цілей правозастосування (зокрема для вирішення колізій між принципами трудового законодавства та конкретними правовими приписами) немає сенсу звертатися до незакріплених чинним законодавством принципів та тих принципів (основних засад), які не включені до законодавчих актів, а випливають з багатьох норм» [11, с. 166-167]. На думку Р.І. Кондратьєва та О.О. Гернего, які також заперечують точку зору про поділ принципів на принципи-норми та принципи, які виводяться з норм, не можуть існувати правові принципи, які б, з одного боку виводилися з правових норм, а з іншого, у цих нормах не закріплювалися б [9, с. 44].

Вбачається, що для правильного тлумачення та ефективного застосування будь-якої норми права, суб'єкт має враховувати той принцип на якому дана норма ґрунтується, однак, механізм застосування загальносоціального принципу права чи навіть правового принципу не завжди є зрозумілим для суб'єкта правозастосування, що унеможливило його практичну реалізацію. Підтвердженням даної точки зору, наприклад, може бути той факт, що розглядаючи спори, які виникають із трудових правовідносин, суди, застосовуючи ст. 43 Конституції України, тлумачать її як таку, що закріплює право людини на працю, мова ж про принцип свободи праці, який зачасто вбачають в цій статті науки, не йде. Про це свідчать, зокрема, такі судові рішення: № 202/12166/14-ц від 12.01.15 р.; № 639/3995/15-ц від 06.05.15 р.; № 204/8353/13-ц від 23.05.14 р.; № 344/13102/14-ц від 20.11.14 р. [12]; № 12-рп/98 від 09.07.1998 [13] та інші.

З утвердженням в національній правовій доктрині природно-правового типу праворозуміння, ряд вчених, які досліджують природу принципів (зокрема, О.В. Старчук, П. Д. Пилипенко, О. В. Лаврінченко та інші), досить вагомим значення у подальшому розвитку й удосконаленні законодавства надають нормам-принципам. Тож в контексті розгляду доктринальних протиріч, необхідно зазначити, що вирішення даного питання є можливим на основі лібертарно-юридичного підходу, а саме, закріплення загальносоціальних принципів права, визнаних правовою доктриною та суспільством, в чинному законодавстві України, що дасть змогу надати їм статусу правових принципів і визначити

чіткий механізм їх практичного застосування. Така «конвертація» природного і позитивного права в межах національної правової системи допоможе відійти від суто позитивістських підходів регулювання суспільної поведінки і сприятиме досягненню єдності між соціальним змістом, духом права та його юридичною формою.

Дана точка зору може викликати ряд наукових дискусій, зокрема, щодо її співвідношення з дією принципу верховенства права під яким розуміють неможливість тлумачення будь-якого нормативно-правового акту всупереч людській природі. Однак, зауважимо: незважаючи на те, що окрім правових норм в суспільстві діють норми моралі, традиції, звичаї (в тому числі й загальносоціальні принципи) тощо, вони, попри свою значущість, не мають особливого практичного значення, що пояснюється рядом причин: а) широко розповсюдженням пануванням легістського (позитивістського) типу праворозуміння; б) низьким рівнем правової культури суспільства; в) відсутністю зрозумілого механізму реалізації неписаної норми.

З іншого боку, законодавче закріплення принципу не є гарантією його практичного застосування. Особливістю принципів є те, що на практиці їх важче застосувати, ніж конкретне правило поведінки, саме тому, вони потребують конкретизації у вигляді закріплення, поруч із нормою-принципом, окремих правових норм. В той же час, принципи є обов'язковими приписами, які мають враховуватися як під час правотворчості, так і під час правозастосування. Принципи мають забезпечувати ідеологічну єдність не тільки правотворчості та правозастосування, а й правопорядку в цілому, а отже, зміст окремих правових норм та інститутів не може суперечити правовому принципу.

Серед правників загально визнаним є факт, що принципи є більш стабільною правовою категорією ніж норми права, однак і вони можуть змінюватися під впливом певних політичних чи соціально-економічних факторів. Перехід України від адміністративно-командної до ринкової системи управління економікою країни, не міг не відобразитися на системі правових принципів, загалом та принципів трудового права, зокрема. Центральним принципом трудового права Радянського Союзу був принцип загальності праці, який вміщував в собі право на працю та одночасно обов'язок працювати. З переходом країни до ринкової економіки, принцип загальності праці був замінений принципом свободи праці, в основу якого покладено право особистості вільно розпоряджатися своїми здібностями до праці, право працювати чи не працювати.

Аналіз нормативно-правових актів [14-15] та правової доктрини [1-4; 9-11; 16] дає підстави стверджувати, що принцип свободи праці має особливе змістовне наповнення, що проявляється в таких його рисах: це міжгалузевий принцип права, що ґрунтується на основоположних принципах справедливості, рівності, свободи та гуманізму; виявляється в добровільному і свідомому обранні форм(и) застосування праці; є основоположним принципом трудового права, який пронизує всю галузь трудового права та визначає напрями її розвитку; направлений на забезпечення ефективно

зайнятості в умовах ринкової економіки; охоплює майже всі відомі сучасному законодавству форми реалізації громадянами права на працю (організаційно-правові форми залучення їх до праці); втілюється в можливості людини вільно розпоряджатися своїми здібностями до праці: працювати чи не працювати; обирати рід діяльності та професію; пронизує відносини, які: передують трудовим, входять до предмету трудового права, супроводжують трудові відносини, впливають з трудових відносин; передбачає недопущення випадків будь-якої дискримінації; виключає можливість використання примусової чи обов'язкової праці, за винятком випадків, що встановлені чинним законодавством; найчастіше втілюється та конкретизується в принципі свободи трудового договору (передбачає автономію волі та ініціативу контрагентів); передбачає можливість свого захисту за допомогою звернення до компетентних органів.

Зовнішньою формою вираження принципу свободи праці як узгодженої волі найманого працівника та роботодавця в рамках трудових відносин є трудовий договір. Тож, ще одним важливим принципом, який дає можливість більш повно розкрити сутність принципу свободи трудового договору є принцип свободи договору. Він є відображенням диспозитивного характеру тієї чи іншої галузі права, ключовим інститутом якої виступає договір. Історично свобода договору як особливий вираз автономії індивіда пов'язана з так званою теорією автономії волі, згідно з якою визнання і виконання договірних зобов'язань базується на припущенні, що сторони договору самі добровільно прийняли рішення зв'язати себе зобов'язаннями [17, с. 8]. Очевидно, що свобода договору виникла одночасно з самим договором, оскільки договір завжди ґрунтується на вільному волевиявленні його сторін. Однак, ступінь свободи волевиявлення суб'єктів певних правовідносин залежить від тієї міри суспільної свободи, яким держава наділяє кожного окремого індивіда, саме тому, свобода суб'єктів договірних відносин була неоднаковою на різних етапах розвитку суспільного життя. Трудовий договір є тією правовою конструкцією, що свідчить про прояв приватноправової ознаки регулювання трудових відносин. Однак, свобода волевиявлення його сторін, щодо визначення істотних умов договору, має узгоджуватися з обґрунтованими вимогами нормативно-правових актів, які регулюють дані відносини, що свідчить про наявність публічно-правової ознаки регулювання даних відносин.

Принцип свободи трудового договору передбачає можливість вступу у трудові правовідносини майбутніх роботодавця та найманого працівника, які, за загальним правилом, не пов'язані обов'язками вступу у трудові правовідносини. Більш того, даний принцип передбачає, що сторони самостійно мають домовитися щодо усіх істотних умов майбутнього трудового договору, з урахуванням законодавчих обмежень їх прав та свобод. Договірний принцип залучення до праці дозволяє задовольнити потреби роботодавця щодо залучення працівників, кваліфікація яких відповідатиме потребам виробництва та інтереси працівника, який має певний рівень освіти та досвід роботи.

В результаті опрацювання ряду джерел [1-2; 6; 9; 11; 14-17], слід зазначити, що принцип свободи трудового договору: це провідний принцип інституту трудового права – «Трудовий договір», що втілює найважливіші сутнісні риси та цінності притаманні правовідносинам врегульованим даним інститутом; має пріоритет та підвищену стійкість по відношенню до норм права, які утворюють інститут «Трудовий договір»; це концентроване відображення результату розвитку свободи найманого працівника і роботодавця в межах трудових правовідносин; це засіб реалізації трудових прав і гарантій встановлених нормативно-правовими актами для сторін трудового договору; в найбільш розповсюдженому розумінні включає в себе свободу: укладення, зміни та припинення трудового договору; містить ознаки приватно-правового та публічно-правового характеру регулювання трудових відносин; передбачає можливість для сторін трудового договору звертатися до компетентних органів у випадку порушення їх прав, свобод та законних інтересів.

Крім того, принцип свободи трудового договору повинен розглядатися як найбільш значимий прояв незалежності особистості (практичної реалізації її свободи), як гарантія індивідуальної свободи (можливості укладення зміни і припинення трудового договору) у сфері використання найманої праці (вільного процесу праці як одного з засобів розвитку особистості).

Висновки. Викладене, може бути підставою для наступних висновків: принципи права, як закріплені, так і не закріплені чинним законодавством, є основою всієї правової системи, на якій повинно ґрунтуватися право, як загальнообов'язкова система норм; враховуючи, складність подолання суто позитивістського підходу до розуміння принципів, вони повинні бути закріплені чинним законодавством на основі природно-правової концепції праворозуміння; в процесі правотворчості та правозастосування необхідно слідувати букві закону, що не може бути протипоставлена дуґу права та природі людини, яка наділена ознаками розумності та моральності.

Аналіз чинного законодавства свідчить про відсутність нормативного закріплення принципу свободи трудового договору. Його правова регламентація має розглядатися як перехідний етап від позитивістського до природно-правового типу праворозуміння. Без законодавчого поштовху – конкретного закріплення принципу на законодавчому рівні, принцип свободи трудового договору не завжди знаходить розуміння в науці та на практиці, що впливає на регулювання трудових правовідносин. Наприклад, він може мати наступне формулювання: «Принцип свободи сторін трудового договору – це встановлена трудовим правом можливість суб'єктів трудових правовідносин на свій розсуд та в своїх інтересах реалізовувати надані їм права та виконувати обов'язки під час укладення, зміни та припинення трудового договору».

Законодавче закріплення принципу свободи трудового договору, на нашу думку, буде сприяти удосконаленню сучасного трудового законодавства, допоможе найманому працівникові та роботодавцеві більш ефективно реалізовувати свободу в рамках

трудового правовідношення. Навіть лише проголошення в трудовому законодавстві принципу свободи сторін трудового договору є необхідним з точки зору правозастосування прогресом в регулюванні трудових правовідносин, оскільки, з одного боку, конкретизує вимоги до сторін трудового договору та межі їх договірної свободи, а з іншого, – створює мінімальні та необхідні правові умови для регламентації механізму його практичної реалізації.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень є детальний аналіз спеціальних законодавчих положень, спрямованих на реалізацію принципу свободи трудового договору, з метою створення теоретичної бази для вдосконалення та систематизації основних положень правового інституту «Трудовий договір».

ЛІТЕРАТУРА

1. Болотіна Н.Б. Трудове право України / Н.Б. Болотіна, Г.І. Чанишева. – К.: Знання, 2000. – 328 с.
2. Колодій А.М. Принципи права України / А. М. Колодій. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 208 с.
3. Бородянський В. И. Гносеологический аспект исследования механизма взаимодействия принципов и норм гражданского права / В. И. Бородянський // Государство и право. – 2002. – № 5. – С. 108-110.
4. Старчук О.В. Принципи трудового права України: загальнотеоретичні аспекти / О.С. Старчук // Запорізькі правові читання: тези доповідей щорічної міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 18-19 травня 2006 р.). – Запоріжжя: ЗНУ, 2006. – С. 449-452.
5. Паньков Д.А. Принципи правового регулювання колективних трудових відносин: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.05 / Д. А. Паньков. – Одеса, 2007. – 210 с.
6. Старчук О. В. Підходи до розуміння нормативності принципів трудового права України / О. В. Старчук // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2012. – № 12. – С. 44-49.
7. Лукашева Е.А. Социалистическое правосознание и законность / Е.А. Лукашева. – М.: Юрид. лит., 1973. – 344 с.
8. Котюк В. О. Теорія права: Курс лекцій / В. О. Котюк. – К.: Вентурі, 1996. – 208 с.
9. Кондратьєв Р. Принципи права та їх роль у регулюванні суспільних відносин [Текст] / Р. Кондратьєв, О. Гернего // Право України. – 2000. – № 2. – С. 43-45.
10. Трудове право України: Академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, З. Я. Козак та ін.; За ред. П.Д. Пилипенка. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 544 с.
11. Срьомєнко В. В. Поняття принципів трудового права та їх застосування / В. В. Срьомєнко // Вчені зап. Тавр. нац. ун-ту ім. В. І. Вернадського: юрид. науки. – 2009. – Т. 22 (61) – № 2. – С. 163-176.
12. Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
13. Справа за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну «законодавство»): Рішення Конституційного Суду України: від 09.07.1998 р., № 12-рп/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 32 – Ст. 62-63.
14. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
15. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

16. Жернаков В. В. Свобода труда и запрещение принудительного труда в современном трудовом праве // Вестник Пермского университета. Юридические науки. – 2013. – вып. 3 (21) – С. 89-95.

17. Цвайгерт К. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права: в 2-х т. – Т.2/ Цвайгерт К. Кетц Х. – Пер. с нем. – М.: Международ. отношения, 1998. – 512 с.

УДК 349.4

ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Даньшина К. Є.,

здобувач кафедри цивільного та трудового права
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди

Анотація: Автор досліджує генезис розвитку наукових поглядів на юридичні гарантії реалізації прав працівників фермерського господарства у сучасних умовах в Україні. У статті обґрунтовується думка, щодо необхідності всебічного нормативно-правового регулювання цієї проблематики з урахуванням загальноприйнятих Європейських та світових правил та стандартів.

Ключові слова: фермерське законодавство, правове регулювання, трудові відносини, працівник, гарантії.

Аннотация: Автор исследует генезис развития научных взглядов на юридические гарантии реализации прав работников фермерского хозяйства в современных условиях в Украине. В статье обосновывается мысль о необходимости всестороннего нормативно-правового регулирования этой проблематики с учетом общепринятых Европейских и мировых правил и стандартов.

Ключевые слова: фермерское законодательство, правовое регулирование, трудовые отношения, работник, гарантии.

Annotation: The author examines the genesis of the development of scientific views on the legal guarantees of the rights of farm workers in modern conditions in Ukraine. The article explains the idea of the need for a comprehensive legal regulation of this issue, taking into account the generally accepted European and international regulations and standards.

Key words: farm legislation, regulation, labor relations, employee guarantees.

Питання юридичних гарантії прав та свобод людини у загальному контексті проблематики його правового положення залишаються одними із самих актуальних, особливо, на сучасному етапі формування в Україні правової державності. Незважаючи на значну розробку цих питань, дотепер ведеться чимало дискусій. Питанням визначення поняття «юридичні гарантії» свої дослідження присвятили такі вчені, як В. С. Венедіктов, О. І. Процевський, В. Г. Ротань, М. В. Скобелкін, М. І. Іншин, К. Ю. Мельник, В. Я. Гоц та інші.

Однак, на сьогодні існують різноманітні погляди на понятійний апарат «юридичні гарантії», однак ці розбіжності визначень, думок і пропозицій не можна вважати хибними, адже розмаїття є міцною основою для системного аналізу проблем гарантування.

Між тим загальна теоретична конструкція юридичних гарантії прав та свобод вимагає визначеності, що завжди сприяє продуктивності наукових досліджень та у більшій мірі відповідає потребам нормотворчої та правозастосовної практики. Тому ми, з урахуванням вимог до обсягу публікації, ставимо за мету дослідити генезу розвитку наукових поглядів на цю проблематику та висловити свою думку, зокрема, щодо сучасного стану юридичних гарантії реалізації прав працівників фермерського господарства в Україні.

Ми акцентуємо увагу на тому факті, що визначенню юридичних гарантії об'єктивно передують загальне визначення гарантії прав і свобод людини і громадянина. Так, сучасна українська правова думка

з питань гарантії прав і свобод людини і громадянина увібрала в себе найкращі теоретичні надбання як радянської, так і світової юридичної науки [1, с. 9]. Поняття гарантії базується на основних принципах, вироблених людством: гуманізму, справедливості, законності, доцільності, рівноправності та ін.

Взагалі, слід особливо зазначити у контексті аналізованого нами питання, що у перекладі з французького, слово «гарантія» означає поруку, умову, забезпечувати що-небудь [2, с. 97]. Гарантія – це порука у будь-чому, забезпечення; засоби, способи і умови, за допомогою яких здійснюється забезпечення наданих прав [3, с. 16]. Таким чином, гарантувати – означає захищати, забезпечувати, зробити реальним. В юридичній літературі зустрічаються неоднозначні тлумачення самого терміну «гарантія». Для розкриття його змісту використовується термін «забезпечення», це не є помилкою, оскільки поняття «гарантія» і «забезпечення» є синонімами.

Крім того, поняття гарантії взаємодіє з такими категоріями, як «соціальний захист», «правовий захист», «умови», «фактори», порівняно з якими воно з часом набуває більш широке, або навпаки, вузьке змістовне значення. Термін «гарантія» застосовується для позначення способів та засобів, за допомогою яких здійснюється забезпечення реалізації тих чи інших умов, передбачених законодавством.

В юридичній літературі зустрічаються неоднозначні тлумачення самого терміну «гарантія». Це поняття охоплює сукупність об'єктивних і суб'єктивних чинників, спрямованих на практичну реалізацію прав і свобод, усунення можливих перешкод їх повного або належного здійснення